

ข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับประจำวันที 27 เดือนมีนาคม พ.ศ.2569 หน้า 1,2 มูลค่าข่าว 648,153.-

**ถอดบทเรียนศึกสู้รบ
ทางรอด'ไทย'ในวิกฤตพลังงาน
u.2**

ถอดบทเรียนศึกสู้รบ ทางรอด'ไทย'ในวิกฤตพลังงาน

หมายเหตุ - ความเห็นและ
ข้อเสนอแนะนักวิชาการกรณี
วิกฤตพลังงานจากผลกระทบการ
สู้รบในตะวันออกกลาง รัฐบาล
ไทยควรถอดบทเรียนเพื่อรับมือ
สถานการณ์อย่างไรทั้งในปัจจุบัน
และอนาคต เมื่อวันที่ 25 มีนาคม

ภู่รี ลีรสุนทร

อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถานการณ์สู้รบระหว่างสหรัฐอเมริกา-อิสราเอล กับอิหร่านในปัจจุบันได้ลุกลามบานปลายจนสร้างความเปราะบางต่อห่วงโซ่อุปทานด้านพลังงานทั้งโลกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการขู่โจมตีโครงสร้างพื้นฐานการผลิตพลังงานกันไม่มา ยิ่งทำให้พลังงานโลกเกิดวิกฤตความไม่มั่นคง เพราะไม่มีใครสามารถคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ได้ การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานนี้จะส่งผลต่อราคาพลังงานที่จะเพิ่มสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ทั้งในส่วนของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยเฉพาะก๊าซ LNG ที่จะส่งผลกระทบต่อราคาค่าไฟในประเทศไทย

ผลพวงจากกรณีที่อิหร่านตอบโต้อิสราเอลด้วยการยิงขีปนาวุธใส่โรงงานผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของซาอุดีอาระเบียและกาตาร์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและส่งออกก๊าซ LNG รายสำคัญของโลก เมื่อวันที่ 18 มี.ค.ที่ผ่านมา ทำให้ราคาก๊าซ LNG โลกพุ่งสูงขึ้น คาดการณ์กันว่าจากการทำลายโรงงานผลิตก๊าซ LNG จะทำให้ปริมาณก๊าซ LNG ของโลกลดลงไปอยู่ในระดับเดียวกับปี 2564 โดยจะต้องใช้เวลา 1-5 ปี ในการซ่อมแซมฟื้นฟูจึงจะสามารถกลับ

มาดำเนินการผลิตต่อได้เช่นเดิม จึงน่าเป็นห่วงมากสำหรับประเทศไทยที่ต้องนำเข้าก๊าซ LNG มากกว่า 72% เพื่อผลิตไฟฟ้า และเกินครึ่งหนึ่งในนี้เป็นการนำเข้าจากกาตาร์

ตอนนี้ราคาก๊าซ LNG ก็พุ่งสูงขึ้นเกินกว่า 120% แล้ว คืออยู่ที่ 25 เหรียญสหรัฐต่อล้านบีทียู ในขณะที่ก่อนเกิดสงครามอยู่ที่ 11 เหรียญสหรัฐต่อล้านบีทียู และยังมีการคาดการณ์ต่อไปว่าราคาอาจพุ่งไปถึง 170% ซึ่งหาก LNG ราคาส่งขึ้นภายใต้สูตรการคำนวณค่าไฟของไทยจะทำให้ค่าไฟฟ้าของไทยเพิ่มสูงขึ้นแน่ๆ คาดกันว่าค่าไฟรอบใหม่ในเดือน พ.ค.-ส.ค.2569 จะเพิ่มขึ้น 0.58 บาทต่อหน่วย แต่เชื่อว่ารัฐบาลจะต้องหาทางแก้ไขเรื่องนี้แน่นอน ซึ่งมีการส่งสัญญาณมาแล้วว่าจะตรึงราคาเอาไว้ที่ 3.88 บาทต่อหน่วย แต่ก็ต้องติดตามต่อว่าจะทำได้หรือไม่

การตรึงราคาไฟฟ้าจะไม่เหมือนการตรึงราคาน้ำมัน เพราะไทยไม่มีกองทุนไฟฟ้าเหมือนกองทุนน้ำมันเชื่อเพลิง เวลาที่รัฐบาลบริหารจัดการค่า Ft และราคาค่าไฟฟ้าจะเป็นการกระจายแหล่งการจัดหาเชื้อเพลิงที่ราคาไม่แพง รวมถึงตกลงกับการไฟฟ้าฝ่าย

ผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กับบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ให้ช่วยแบกรับต้นทุนไว้ช่วงหนึ่ง ซึ่งภายใต้ราคา LNG เดิม รัฐก็มีภาระค่าเชื้อเพลิงและหนี้เดิมที่ต้องจ่ายคืนให้ กฟผ. จำนวนราว 4 หมื่นล้านบาท และ ปตท. อีกจำนวนประมาณ 1.2-1.3 หมื่นล้านบาทอยู่แล้ว ดังนั้นในปัจจุบันที่ราคา LNG พุ่งขึ้นอย่างมาก หากรัฐจะให้ กฟผ. และ ปตท. แบกรับต่อก็ต้องหาทางตกลงกันได้ แต่ถ้าเลือกใช้กลไกนี้ต่อจริง ในระยะยาวค่าไฟก็จะแพงขึ้นด้วย

แม้ขณะนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) จะพยายามเดินหน้าหาซัพพลาย LNG เพิ่ม หรือเพิ่มสัดส่วนการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ที่นอกจากกาตาร์ แต่วิกฤตช่องแคบฮอร์มุซจะทำให้ประเทศต่างๆ ลดหรือห้ามส่งออก LNG ให้อยู่ดี ดังนั้นประเทศไทยอาจจะต้องเตรียมใจด้วยว่าอาจหา LNG เพิ่มขึ้นไม่ได้มาก

สำหรับข้อเสนอเพื่อรับมือวิกฤตก๊าซธรรมชาติที่รัฐบาลจะต้องเร่งดำเนินการในทันที คือ รัฐบาลต้องเพิ่มสัดส่วนการใช้ก๊าซธรรมชาติที่ผลิตในประเทศให้ได้ เพื่อทดแทนบางส่วนที่นำเข้าได้ลดลง นอกจากนี้ รัฐบาลต้องมีภาระเพิ่มการผลิตของโรงไฟฟ้าเก่าๆ ที่ยังสามารถเรียกกลับมาใช้งานได้ เช่น โรงไฟฟ้าถ่านหิน โรงไฟฟ้าพลังน้ำ ฯลฯ ไทยมีกำลังการผลิตไฟฟ้าสำรอง (Reserve Margin) ที่ค่อนข้างสูง โดยสูงกว่าความต้องการในช่วงที่ต้องการใช้ไฟฟ้ามามากที่สุดอย่างเดือน เม.ย.-พ.ค. พอสมควร แต่ก่อนหน้านี้โรงไฟฟ้าบางแห่งต้องหยุด หรือปิดไป เนื่องจากขณะนั้นกำลังการผลิตไฟฟ้าเกินกว่าความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศ

รวมถึงการออกมาตรการให้ทุกภาคส่วนร่วมกันประหยัดพลังงาน และลดการใช้พลังงานโดยไม่จำเป็น เช่น ป้ายโฆษณาอาจต้องลดการใช้ลง ปิดสถานศึกษา สำหรับหลังเที่ยงคืน อาจพิจารณาให้ปิดร้านสะดวกซื้อที่เปิด 24 ชั่วโมง

การใช้วิกฤตพลังงานในครั้งนี้เป็นบทเรียน และ

ให้ความสำคัญกับความเสถียรด้านภูมิรัฐศาสตร์เป็นอันดับต้นๆ ในการเดินหน้าปรับแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า (PDP) ฉบับปัจจุบัน โดยเน้นไปที่การเปลี่ยนผ่านไปสู่พลังงานหมุนเวียน หรืออื่นๆ เต็มรูปแบบ และลดการพึ่งพาการใช้ก๊าซธรรมชาติ เพราะการปิดช่องแคบฮอร์มุซ ส่งผลให้เกิดภาวะชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน Gas Turbine ซึ่งเป็นชิ้นส่วนสำคัญในโรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติอีกด้วย ชิ้นส่วนนี้จะเข้าสู่ภาวะขาดแคลนเช่นกัน ทำให้เงินลงทุนสูงและจะกระทบต่อค่าไฟฟ้าฐานในอนาคต

การบริหารจัดการเรื่องไฟฟ้าไม่เหมือนน้ำมัน เพราะไฟฟ้ากักตุนไม่ได้ ฉะนั้นต้องตั้งเป้าคือทำอะไรก็ได้ให้ประเทศไฟไม่ดับ ซึ่งจาก Reserve Margin ของไทยที่สูงขนาดนี้ หากบริหารดี เรื่องไฟดับก็ไม่ควรเกิดขึ้น ส่วนราคาควรต้องทำให้อยู่ในระดับที่พอรับได้

อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าหลังจากนี้จะไม่มีความเสี่ยงที่ไฟไม่แพง และหลายภาคส่วนจะได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้ไฟฟ้ากลุ่มเปราะบาง ผู้มีรายได้น้อย ภาคการบริการ ธุรกิจธนาคาร ห้างสรรพสินค้า หรือแม้แต่โรงพยาบาล รวมถึงการลงทุนทำ Data Center ที่ต้องการใช้ไฟฟ้าจำนวนมากด้วย

ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์

อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว)

การสู้รบในตะวันออกกลาง ส่งผลกระทบถึงพลังงานไปทั่วโลก วันนี้โลกไม่ได้ถามว่าคุณมีเงินเท่าไร แต่ถามว่าคุณมีสิทธิเข้าถึงพลังงานหรือไม่ และถ้าวันหนึ่งประเทศที่ไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่ได้จ่ายแพงกว่า แต่ถูกตัดออกจากเกม ประเทศที่ยังคิดว่าพลังงานคือสินค้าซื้อขาย จะไม่ใช่แค่แพ้ แต่จะถูกขมออกจากระบบทันที

โลกปี 2026 เป็นต้นไป จะไม่ได้เป็นระบบตลาดพลังงานอีกต่อไป แต่เป็นสนามอำนาจที่พลังงานกลายเป็นอาวุธทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Weapon) อย่างสมบูรณ์ ใครควบคุม Supply ได้ คนนั้นควบคุมเศรษฐกิจ ใครล็อกเครือข่ายได้ คนนั้นกำหนดราคา และใครไม่มีอำนาจต่อรอง จะไม่มีแม้แต่ “สิทธิซื้อ” ประเทศไทยจึงไม่ใช่แค่เผชิญแค่วิกฤตราคา แต่กำลังเผชิญการเปลี่ยนกติกาของโลก จากเกมราคา สู่เกมอำนาจ ความจริงที่ต้องยอมรับให้ได้ก่อน คือ ไทยไม่ได้ขาดพลังงาน แต่ขาดอำนาจในระบบพลังงาน และถ้าไม่เปลี่ยน เราจะเป็นผู้แพ้ในทุกวิกฤต

ประเทศไทยนำเข้าพลังงานมากกว่า 50-60% น้ำมันนำเข้า 85-90% ขณะที่ไฟฟ้าพึ่งก๊าซธรรมชาติประมาณ 58% และในนั้น LNG นำเข้ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นี่คือการสร้างที่ทำให้ไทยผูกกับโลกโดยตรง แต่ไม่มีสิทธิกำหนดอะไรเลย เราไม่ได้ควบคุมแหล่งผลิต ไม่ได้ควบคุมเส้นทาง และไม่ได้ควบคุมเงื่อนไขการเข้าถึง เราเป็นผู้ซื้อในเกมที่คนอื่นตั้งกติกาและในโลกใหม่ ผู้ซื้อที่ไม่มีอำนาจ จะไม่ใช่ลูกค้า แต่คือผู้ถูกเลือก ไฟฟ้าที่เปิด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายไทยอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับว่าโลกกำลังสงบหรือกำลังรบ เมื่อ LNG กลายเป็นฐานของไฟฟ้า ค่าไฟไทยจึงผูกกับตลาดโลก และตลาดนั้นถูกสั่งด้วยสงคราม Chokepoint อย่างช่องแคบฮอร์มุซ และการเมืองระหว่างประเทศ เมื่อ Supply สะดุดโลกไม่ได้แค่แพงขึ้น แต่มีขนาดและคนที่ไม่มี leverage จะไม่มีสิทธิได้ของ นี่คือจุดที่ประเทศไทยต้องหยุดคิดเรื่องต้นทุนพลังงาน แล้วเริ่มคิดเรื่องความปลอดภัยของระบบพลังงาน ทางรอดจึงไม่ใช่การทำให้พลังงานถูก แต่คือการทำให้พลังงานไม่หาย ในวันที่โลกมีปัญหา

โจทย์ของไทยต้องเปลี่ยนจาก Energy Affordability ไปเป็น Energy Survivability นั่นคือ ระบบต้องอยู่ได้แม้โลกจะสะดุด วิธีแรกคือการกระจายความเสี่ยง (Diversification) ไม่ใช่แค่เพิ่มแหล่งนำเข้า แต่ต้องออกแบบทั้งพอร์ตพลังงานใหม่ ลดการพึ่งเชื้อเพลิงชนิดเดียว ลดการผูกกับเส้นทางเดียว และลดการพึ่งคู่ค้ารายเดียว เพราะในโลกที่ supply ถูก weaponize การพึ่งพาคือความเสี่ยง ถ้าประเทศอื่นล็อก

ของไว้ล่วงหน้า แต่ไทยยังไปซื้อหน้าร้าน เราจะไม่ซื้อตั้งแต่วันแรกของวิกฤต ดังนั้น สัญญาระยะยาว (Long-term Contract) ต้องถูกยกระดับจากเรื่องเทคนิค เป็นเครื่องมือความมั่นคง ไทยต้องมี portfolio ของสัญญาที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่น (Flexibility) และมีอำนาจต่อรอง ไม่ใช่ฝากอนาคตไว้กับ Spot Market หรือตลาดที่ผันผวน เพราะสัญญาที่ดี คือ การล็อก Supply ล็อกความต่อเนื่อง และลดแรงกระแทกของราคาในระยะยาว

คลังสำรองพลังงานไม่ใช่ต้นทุนที่ควรลด แต่คือกำแพงสุดท้ายของประเทศ ประเทศไทยอ้างว่ามีน้ำมันสำรองประมาณ 50-60 วัน ซึ่งเพียงพอในโลกปกติ แต่ไม่พอในโลกที่ Supply อาจหยุดเป็นเดือนหรือยาวนานนั้น ทางรอดคือการยกระดับ Strategic Reserve ให้เป็นโครงสร้าง ความมั่นคง ไม่ใช่แค่ตัวเลขเชิงบัญชี ต้องคิดให้ถึงวันที่โลกหยุด แล้วถามว่าประเทศจะอยู่ได้กี่วันโดยไม่ต้องพึ่งตลาด การพึ่ง LNG มากขึ้นโดยไม่มีอำนาจต่อรอง คือการเอาความเสี่ยงโลกเข้ามาไว้ในค่าไฟของประชาชน ไทยต้องลด Exposure ต่อ LNG ในจุดที่เสี่ยง ไม่ใช่เลิกใช้ แต่ต้อง Balance ให้ระบบไม่ผูกกับตลาดเดียวมากเกินไป นี่หมายถึง การเร่งพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) อย่างจริงจัง แต่ต้องทำพร้อมระบบกักเก็บ (Energy Storage) และโครงข่ายไฟฟ้า (Grid Stability) เพื่อให้ใช้ได้จริงในระดับระบบ ไม่ใช่แค่เพิ่มกำลังผลิตแล้วจบ

อย่างไรก็ตาม พลังงานหมุนเวียนไม่ใช่เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่คือการลดการถูกบีบคอกจากโลก เพราะทุกเมกะวัตต์ที่ผลิตได้ในประเทศ คือการลด Dependency และเพิ่ม Autonomy นี่คือการเปลี่ยนจากประเทศที่รอรับ Shock เป็นประเทศที่ดูดซับ Shock ได้ แต่จะทำได้อย่างไรทั้งโครงสร้างเทคนิคและโครงสร้างสัญญา ไม่ใช่แค่เพิ่มโครงการ ประเทศไทยจะรอดไม่ได้ถ้ายังคิดว่าพลังงานเป็นเรื่องของกระทรวงเดียว โดยพลังงานต้องถูกยกระดับเป็นยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) เชื่อมกับการ

ต่างประเทศ การค้า และอุตสาหกรรม ไทยต้องมี energy diplomacy ที่ชัด ต้องรู้ว่าจะเชื่อมกับใคร จะกระจายความเสี่ยงอย่างไร และจะสร้าง leverage ในเวทีโลกอย่างไร เพราะในเกมนี้อะไร ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือส่วนหนึ่งของ supply chain

รัฐบาลต้องคิดแบบภาวะฉุกเฉินเชิงยุทธศาสตร์ ไม่ใช่คิดแบบบริหารราคาหน้าปัดมีรายวัน เพราะสงครามตะวันออกกลางปี 2026 ทำให้การขนส่งผ่านช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งเป็นทางผ่านของน้ำมันราวหนึ่งในห้าของโลกและ LNG เกือบ 20% ของการค้าโลก สะดุดอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งที่รัฐบาลต้องทำตอนนี้ คือหยุดมองปัญหาเป็นแค่เรื่องราคาน้ำมัน แล้วตั้งศูนย์บัญชาการความเสี่ยงพลังงานระดับชาติที่มีอำนาจจริงรวมกระทรวงพลังงาน การคลัง พาณิชย์ คมนาคม ธปท. กพฟ. ปตท. โรงกลั่น และฝ่ายความมั่นคงเข้าด้วยกัน เพื่อประชุมทุกวันและตัดสินใจบนข้อมูลชุดเดียวกัน จุดประสงค์ไม่ใช่แค่ติดตามราคา

แต่ต้องติดตามปริมาณสำรองจริง สถานะเรือ สัญญาส่งมอบ LNG ความสามารถเดินเครื่องโรงไฟฟ้า การกระจายน้ำมันเครื่องบิน ดีเซล และก๊าซ หุงต้ม ตลอดจนความเสี่ยงของเส้นทางเดินเรือ เพราะสิ่งที่เกิดในอินเดียและเอเชียตอนนี้สะท้อนแล้วว่าเมื่อการขนส่งสะดุด ปัญหาไม่ได้หยุดที่น้ำมันดิบ แต่มันลามถึง LPG, LNG, Jet Fuel และดีเซลด้วย

รัฐบาลต้องสื่อสารความจริงด้วยว่า พลังงานอาจแพงและตึงนานกว่าที่คิด ไม่ควรสร้างภาพว่าปัญหาจะจบเร็ว เพราะแม้ล่าสุดจะมีสัญญาณเจรจาหยุดยิงบางช่วงจนราคาน้ำมันย่อลง แต่ Reuters ก็รายงานชัดว่าตลาดยังมองความเสี่ยงกลับตัวได้เร็วหากมีการโจมตีซ้ำหรือการเดินเรือยังไม่ปกติ และผู้บริหารด้านพลังงานหลายรายเตือนว่าเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยุโรปอาจเผชิญภาวะตึงตัวต่ออีกหลายสัปดาห์หรือมากกว่านั้น

สุดท้ายแล้ว ทางรอดไม่ใช่การเป็นประเทศที่ซื่อแก่ง แต่คือ รัฐบาลและประเทศที่วางเกมเป็น ไทยต้องเปลี่ยนจาก energy buyer เป็น energy strategist ต้องควบคุมความเสี่ยงมากกว่าควบคุมราคา ต้องสร้างระบบที่ยืนได้ในวันที่โลกสั่น และรัฐบาลต้องมีจุดยืนทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Positioning) ที่ชัด เพราะในโลกที่พลังงานเป็นอาวุธ การไม่มีจุดยืน ไม่ใช่ความเป็นกลาง แต่คือการปล่อยให้คนอื่นกำหนดชะตาเรา ในเกมพลังงานโลก